

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติของสถาบันการอาชีวศึกษาและวิทยาลัยตามนโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา 2) เพื่อศึกษาสถานศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาด้านแบบที่ประสบความสำเร็จในการนำนโยบายการปฏิรูปการศึกษาไปปฏิบัติ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติของนโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา และ 4) เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมสอดคล้องของนโยบาย เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การวิจัยนี้จะเป็นการวิจัยเชิงโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) โดยมีทั้งวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดย **การวิจัยเชิงคุณภาพ** ผู้วิจัยกำหนดแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งหมด 253 คน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานตามนโยบาย ได้แก่ ผู้บริหาร/ตัวแทนสถานประกอบการ ที่ได้จดทะเบียนการค้าและทะเบียนพาณิชย์ใน 10 อุตสาหกรรมหลักในแต่ละภูมิภาค ที่เน้นนวัตกรรมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ขึ้นต่ำนจำนวน 200 ราย ส่วน**การวิจัยเชิงปริมาณ** ใช้เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานตามนโยบายการยกระดับคุณภาพการอาชีวศึกษาในระดับวิทยาลัย ประชากรครอบคลุมสถาบันการอาชีวศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ครู จากสถานศึกษาใน 4 ภูมิภาค ได้รับการตอบกลับจำนวน 739 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 219 คน จากสถานศึกษาจำนวน 219 แห่ง รวมทั้งหมด 958 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster analysis) โดยใช้หน่วยสถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า 1) การนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy implementation) ของสถาบันการอาชีวศึกษาและสถานศึกษาจะให้แปลงจาก “นโยบายกลาง” ที่กำหนดโดย สอศ. ในขณะที่ สอศ. กำหนดนโยบายของตนเองจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางของการพัฒนากำลังคนตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579 รูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติมีลักษณะเป็นแบบผสม (hybrid) แต่ดูเหมือนมีลักษณะเป็นแบบบนลงล่างมากกว่าจะเป็นแบบล่างขึ้นบน 2) เงื่อนไขความสำเร็จของสตีทโมเดลมาจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร บริบทของสถานศึกษา 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติของนโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา ได้แก่ ความเป็นอิสระในการบริหาร ระบบงบประมาณ นโยบายและกำหนดนโยบาย การได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชนหรือสถานประกอบการ อัตรากำลังเพียงพอต่อการดำเนินงานตามนโยบาย ระบบนิเวศของการเรียนการสอน ความตั้งใจของฝ่ายการเมืองต่อนโยบายการขับเคลื่อนอาชีวศึกษา การสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ความพอเพียงและทันสมัยของวัสดุอุปกรณ์ ธรรมชาติในการบริหารภายในการอาชีวศึกษา ระบบการสั่งการและการสื่อสารระหว่าง สอศ. สถาบันการอาชีวศึกษา และสถานศึกษาอาชีวศึกษา ความเป็นผู้นำของผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาและสถานศึกษา 4) ข้อเสนอแนะ 4.1) ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล ได้แก่ ปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณ การกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา ปฏิรูประบบการผลิตครูอาชีวศึกษา 4.2) ข้อเสนอแนะต่อ สอศ. ได้แก่ กระจายอำนาจให้กับสถาบันการอาชีวศึกษา (decentralization) จัดโครงสร้างของ สอศ. ใหม่ ให้ความอิสระในการบริหารที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบ

รับชอบ (autonomous and accountability) ผลักดันนโยบายการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา ผลักดันนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วยมาตรการที่เจาะจงไปที่อุปสงค์ต่อการศึกษา (Demand for Education) ผลักดันนโยบายคืนเวลาให้ครู คืนคือให้ห้องเรียน เสนอปรับปรุงกฎหมายการลดหย่อนภาษีให้ 4.3) ข้อเสนอแนะต่อสถาบันการอาชีวศึกษาและสถานศึกษา ได้แก่ สถาบันการอาชีวศึกษาสามารถที่จะสร้างคุณภาพการอาชีวศึกษาในระดับพื้นที่ให้มีมาตรฐานเดียวกัน สร้างสถาบันการอาชีวศึกษาให้เข้มแข็งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและเปลี่ยนค่านิยมของเยาวชนและสังคมไทย ให้ยอมรับการเรียนสายอาชีพ ปรับเปลี่ยน (transform) เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดึงกลุ่มคนที่จบการศึกษาในระดับปริญญาหรือต่ำกว่าแต่เข้าสู่ตลาดแรงงานไปแล้ว ให้เข้ามาต่อยอดความสำเร็จจากสถาบันโดยออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) ผลักดันหลักสูตรฐานสมรรถนะ เน้นนโยบายด้านทวิภาคีให้มากขึ้น ใช้ประโยชน์จากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในระดับปริญญาควรเน้นด้านการวิจัยการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านอาชีวะเน้นด้านทักษะวิชาชีพ โดยคำนึงถึงความต้องการของแรงงานเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ (educational mismatch)

คำสำคัญ: การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ การอาชีวศึกษา